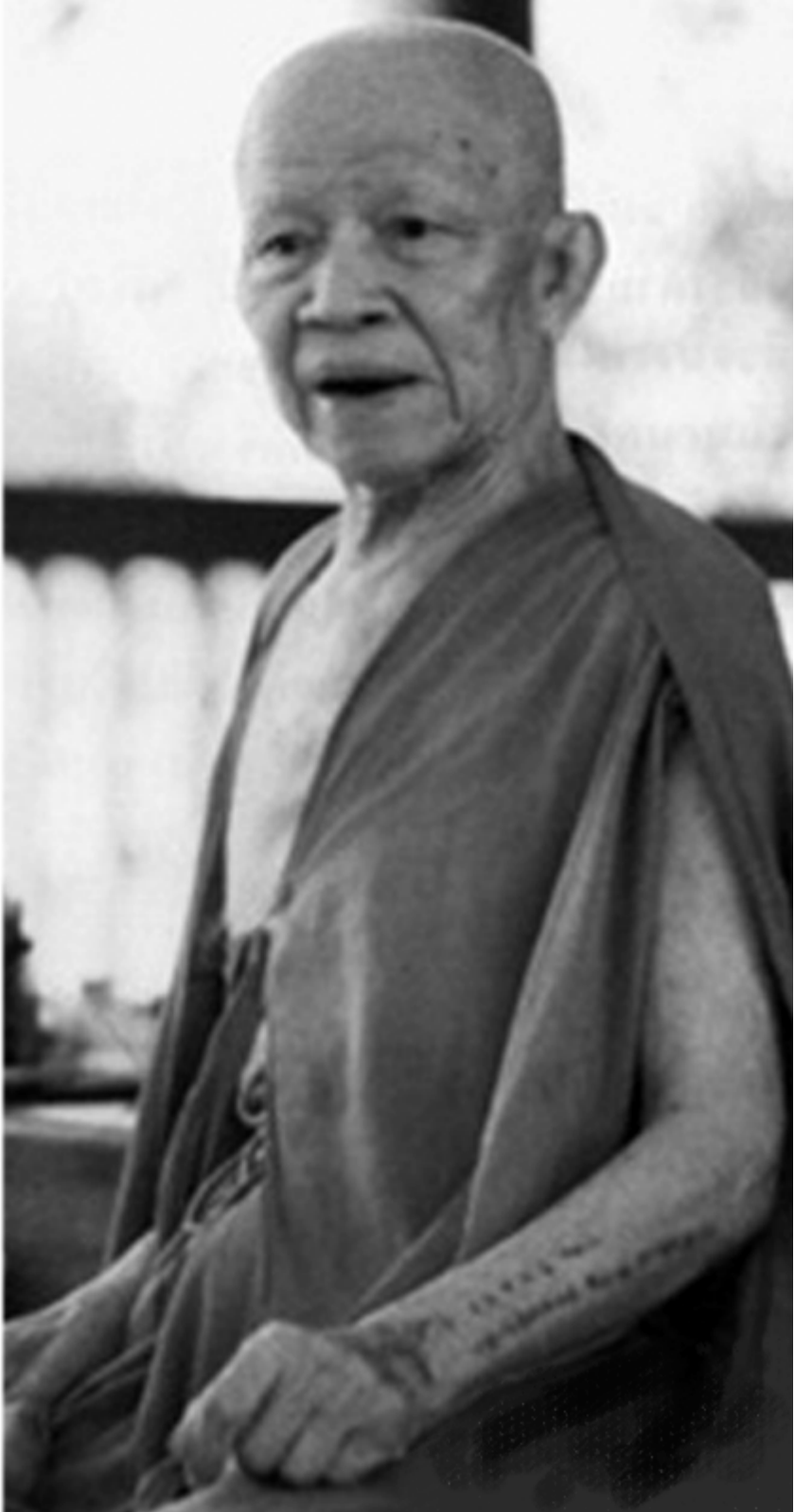

၉

ยอมตายกับความเพียร

ทางที่เป็นไปเพื่อความปลอดภัย ก็คือ มัชฌิมาปฏิปทา กิเลสมันดูดันขนาดไหน มันดูด้านขนาดไหน จงผลิตมัชฌิมาปฏิปทา คือสมาธิ คือสติปัญญาขึ้นให้เต็มภูมิ ให้ทันกัน พิตให้เหมาะกับความเป็นมัชฌิมาที่จะแก้กิเลสปราบกิเลสได้

กิเลสประเภทต่อต้านก็มีมัชฌิมาประเภทกล้าแข็งรุนแรง ต่อสู้กัน ไม่มีคำว่าถอย

มัชฌิมาผลิตขึ้นมาให้พอเหมาะพอดีกัน เราอย่าเข้าใจว่า ปฏิบัติไปเสมอ ๆ อยู่ธรรมดา ๆ เป็นมัชฌิมาของธรรม นั้นมัน มัชฌิมาของกิเลสต่างหาก ไม่ใช่มัชฌิมาของธรรม ควรหนักก็ต้องหนัก มัชฌิมาแปลว่า ความเหมาะสมหรือท่ามกลาง

ท่ามกลางก็คือ ความเหมาะสมความพอดี นั่นเอง จะพอดีกับกิเลสประเภทใด ๆ ก็ผลิตขึ้นมา บรรดาสติปัญญา ศรัทธา ความเพียร ความเพียรก็ให้กล้าแข็ง แข็งจนแกร่งเป็นหินเป็นเหล็กไปเลย

สติปัญญาที่ตั้งไม่หยุดไม่ถอย พินิจพิจารณาไม่ละไม่วาง เพราะสติปัญญาอยู่กับตัวของเราเอง นี้เรียกว่ามัชฌิมา คือ เหมาะสมกับการแก้กิเลสแต่ละประเภทๆ และแต่ละกาลแต่ละสมัย ที่กิเลสปรากฏตัวขึ้นมา และต่อสู้กันไม่ลดละปล่อยวาง

จิตที่ยังไม่สงบก็พยายามทำให้สงบ มีสติคอยรักษาหรือควบคุมงานแห่งการภาวนาของตน จิตเมื่อได้รับการอบรมอยู่เสมอ ไม่ละความพยายาม จะต้องมีความเจริญขึ้นเรื่อยๆ เจริญขึ้นวันละเล็กละน้อย เช่นเดียวกับความเติบโตของเด็กที่ได้รับการบำรุงรักษาจากผู้เลี้ยงดู

เวลาจิตมีความสงบ ในขณะนั้นย่อมทราบได้ชัดว่า ขณะนี้จิตสงบ เมื่อสงบหลายครั้งหลายหน จิตใจก็ค่อยเตียนโล่งเข้าไปๆ มีรากฐานมั่นคงลงไปเรื่อยๆ

จิตที่สงบแล้วสงบเล่าหลายครั้งหลายหนนั้น นอกจาก จิตจะมีความสะอาดผ่องใสละเอียดเข้าไปแล้ว ยังเป็นการสร้างฐานขึ้นภายในจิตเองให้มีความแน่นหนามั่นคงยิ่งขึ้นอีกด้วย

พอใจมีความสงบบ้าง เอาละทีนี้ **พิจารณาทางด้านปัญญา** **คันดูเรื่องธาตุเรื่องขันธ์นี้** การคันแร่แปรธาตุให้คันให้แปรที่ตรงนี้ ธาตุก็คือ ธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ มีแต่ธาตุล้วนๆ อยู่ภายในร่างกายนี้ หาเป็นเราที่ตรงไหนมี

ความถือ เป็นความหนักหน่วงของใจเรา ความทุกข์ความลำบากเพราะอุปาทาน ก็เป็นภาระหนักของเรา เพราะฉะนั้นต้องแก้ด้วยสติปัญญา พิจารณาหลงให้ชัดในร่างกายนี้

พระพุทธเจ้าทรงรู้แจ้งเห็นจริงด้วยกายคตานั้น สาวกทั้งหลายก็เหมือนกัน สติปัฏฐานสี่เป็นทางเดินเพื่อความพ้นทุกข์ อริยสัจสี่เป็นทางเดินเพื่อความพ้นทุกข์

ฟังให้ดีให้ถึงใจ ความพ้นทุกข์จริง ๆ อยู่นอกอริยสัจ ความพ้นทุกข์จริง ๆ อยู่นอกสติปัฏฐานอีกทีหนึ่ง ทั้งสองนี้เป็นทางเดินเพื่อความพ้นทุกข์

ผู้พ้นทุกข์คือจิต จิตที่บริสุทธิ์แล้วเป็นผู้พ้นทุกข์ มิใช่สติปัฏฐานสี่และอริยสัจสี่เป็นผู้บริสุทธิ์และเป็นผู้พ้นทุกข์ นั่นเป็นทางเดินอันชอบธรรมของจิตต่างหาก

นี่เราได้พิจารณาเห็นชัดหายสงสัย กาย เวทนา จิต ธรรม พิจารณากาย กายใน กายนอก ท่านอธิบายไว้ในสติปัฏฐานสี่ แต่เรื่องอุปายวิธีของเราที่จะพิจารณาต้องอาศัยสติปัญญา ศรัทธา ความเพียร

พินิจพิจารณาแยกแยะเรื่องสัญญาอารมณ์ออกเป็นชั้นเป็นอัน พิจารณาธาตุชั้นนี้ให้เห็นชัดเจนตามเรื่องของธาตุของชั้นนี้ เค้าจะพิจารณาให้แตกกระจายลงไปก็แตก พิจารณาจนชำนาญ แม้เราไม่พิจารณาว่าธาตุ มันก็เป็นธาตุอยู่ตามหลักธรรมชาติของมันเอง

พิจารณาว่าชั้นนี้ ชั้นนี้ก็แปลว่าหมวด แปลว่ากอง กงรูป กองเวทนา กองสัญญา กองสังขาร กองวิญญูณ ก็อยู่ในภายในใจนี้ กองตั้งแต่พื้นเท้าถึงบนศีรษะ มันกองสูงขนาดไหนกองชั้นนี้

กองรูปก็คือรูปกายนี้ กองเวทนามีตั้งแต่พื้นเท้าจรดบนศีรษะ กองสัญญาก็จำได้หมด ตรงไหน ๆ ก็จำได้ กองสังขารก็ปรุง

แต่งได้ทั้งภายในภายนอก กองวิญญาณก็คือ ความรับทราบจาก
อายตนะภายนอก เช่น รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส เข้ามา
สัมผัสเข้ามาถูกต้องกับ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็เป็นอารมณ์ขึ้นมา
ขณะที่รับทราบว่า นั่นเป็นรูป นี่เป็นเสียง เป็นต้น นั่นเรียกว่า
วิญญาณ พอผ่านไปแล้วความรับทราบนี้ก็ดับไปพร้อมๆ กับสิ่งที่
สัมผัสผ่านไป

แต่อารมณ์ที่นำมายึดไว้ภายในใจนี้ เป็นธรรมารมณ์ ไม่ยอม
ผ่านไปด้วยโดยอาศัยอารมณ์อดีตที่เคยได้รู้ได้เห็น ได้ยินได้ฟัง
มาแล้วนั้น นำเข้ามาหมักดองอยู่ภายในใจ ครุ่นคิดอยู่ที่นี่ เป็น
อารมณ์อยู่ที่นี่ สร้างกิเลสอยู่ที่นี่ เพราะไม่มีสติปัญญาแก้ทัน

จงพิจารณาแยกแยะให้เห็นตามความจริงเช่นนี้ พิจารณาอัน
ใดให้เห็นชัด อย่าคาดคะเน อย่าเดา ให้เห็นตามความจริง มัน
แสดงขึ้นมาอย่างไรให้ ดูตามความจริงนั้น นี่ปัญญาขั้นต้น

อุบายวิธีของปัญญานี้ไม่มีสิ้นสุด ขอให้พิจารณาให้ปัญญา
ก้าวออกเถอะ อยู่เฉยๆ จะให้ปัญญาก้าวออกเองมันเป็นไปไม่ได้
เราก็กเคยเชื่ออย่างฝังใจมาแล้วว่า ท่านว่า

ศีลปริภาวิโต สมာธิ มหปฺผลโล โหติ มหानิสฺโส.

สมาธิอันศีลอบรมแล้วย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก

สมาธิปริภาวิตา ปญฺญา มหปฺผลลา โหติ มหานิสฺสา.

ปัญญาอันสมาธิอบรมแล้วย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก

ปญฺญาปริภาวิตํ จิตฺตํ สมฺมเทว อาสเวหิ วิมฺจุจติ.

จิตอันปัญญาอบรมแล้ว ย่อมหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวงโดย

ชอบ

แน่ะ ฟังดูซิ นี่เราก็มีศีลเป็นที่อบอุ่นอยู่แล้ว สมาธิก็เร่งเข้าไป ศีลเป็นศีล สมาธิเป็นสมาธิ

อย่าเข้าใจว่า ศีลจะหนุนให้ เป็นสมาธิขึ้นมาเอง สมาธิจะหนุนให้ เป็นปัญญาไปโดยลำดับเองโดยไม่ต้องพิจารณาทางปัญญา อย่างนี้ขัดต่อความจริงซึ่ง ต้องพิจารณาทางปัญญา จึงจะเป็นปัญญาขึ้นมาได้ แม้สมาธิก็ต้องทำให้ เป็นสมาธิ เพียงมีศีลแล้ว สมาธิจะเกิดเอง มีสมาธิแล้วปัญญาจะเกิดเองดังนี้ แม้จนวันตายก็ไม่เกิด

อย่าพากันนั่งคอยนอนคอยแบบลมๆ แล้งๆ ทั้งศีล ทั้งสมาธิ ทั้งปัญญา ต้องทำให้เกิดทั้งสิ้น จึงจะเกิดมี ถ้าไม่นำไปใช้ก็ไม่เกิดผลอะไร เช่น มีด ขวาน หรือเครื่องมือต่างๆ ที่นำมาใช้งาน ถ้าไม่เอามาใช้งาน มีดก็เป็นมีด ขวานก็เป็นขวาน ลีวก็เป็นลีว กบก็เป็นกบ เลื่อยเป็นเลื่อยอยู่อย่างนั้น ไม่สำเร็จเป็นงานชิ้นนั้นๆ ขึ้นมาได้โดยลำพังเลย

นี่สมาธิก็อยู่อย่างนั้น ถ้ามีศีลแล้วไม่ทำสมาธิให้เกิดด้วยจิตตภาวนา สมาธิก็ไม่เกิด อยากจะให้สมาธิเกิด ต้องทำภาวนา เมื่อภาวนาขึ้นเป็นสมาธิแล้ว ถ้าอยากให้ปัญญาเกิดต้องคิดค้นทางด้านปัญญา ปัญญาถึงจะเกิด ไม่ใช่สมาธิจะไปหนุนให้ปัญญาเกิดได้เอง ถ้าเป็นอย่างนั้นไม่มีใครติดสมาธิ

เมื่อมีสมาธิแล้วก็หมุนตัวไปเรื่อยๆ เป็นปัญญาเลย ปัญญา ก็หมุนตัวไปให้จิตหลุดพ้นเลย *แต่นี้ตามความจริง มันไม่เป็นเช่นนั้น*

ความจริงก็คือ ศิลต้องทำให้เกิด คือรักษาศีล สมาธิต้องทำให้เกิด เมื่อทำสมาธิ พอจิตมีความสงบร่มเย็นบ้าง ไม่หิวโหย ในอารมณ์อะไรมากไปเหมือนแต่ก่อนที่ไม่เคยได้สมาธิ แล้วก็นำจิตนั้นออกพิจารณาในแง่ต่างๆ ของธาตุของขันธ์ จิตที่ไม่หิวโหยก็ตั้งหน้าทำงานให้เรา

เมื่อทำงานก็เกิดปัญญาขึ้นมา เกิดความรู้แจ้งในแง่หนึ่งแง่นี้ ขึ้นมาเรื่อยๆ เริ่มเห็นผลไปโดยลำดับ รู้ตรงไหนหายสงสัยตรงนั้น ปัญญาที่ค่อยๆ ขยับตัวขึ้นไปๆ ตั้งแต่ปัญญาขั้นหยาบๆ ละเอียดไป จนกระทั่งปัญญาขั้นกลาง แล้วก็กลายเป็นปัญญาขั้นละเอียดไปโดยลำดับๆ และแก๊กเกิลที่พัวพันอยู่ในจิตไปโดยลำดับเช่นกัน

ปัญญาทั้งสามขั้นคือ ปัญญาขั้นหยาบ ขั้นกลาง ขั้นละเอียด และขั้นละเอียดสุดสมกับกิเลสที่ละเอียดสุดได้แก่ อวิชชา เมื่อพอเหมาะพอสมกันแล้วเป็นมัชฌิมา มัชฌิมานี้หมุนตัวเข้าไปตรงไหน กิเลสพังทลายลงไปไม่มีอะไรเหลือ

นั่นวิธีแก๊กเกิลเป็นอย่างไร ให้พากันเข้าใจ

นี่เคยเป็นมาแล้ว ติดสมาธิ ผมเคยพูดให้หมู่เพื่อนฟังหลายหน เรื่องสมาธินี้ชำนาญ พูดได้อย่างอาจหาญ เพราะจิตเป็นสมาธิมาถึงห้าหกปีกว่า

กำหนดเมื่อไรได้ทั้งนั้น มันเป็นสมาธิอยู่ตลอดเวลา จิตเป็นเหมือนหิน มีความมั่นคง แต่หินก็หินกิเลส หินสมาธิ ไม่ใช่หิน ความหลุดพ้น เมื่อเวลาปัญญาได้แยกแยะเข้าไปๆ เห็นคุณค่าของ

ปัญญา ที่นี้ก็ไปใหญ่ ถอดถอนกิเลสไปเรื่อย ๆ ที่ไหน ๆ ก็ไม่พ้น
ปัญญา

ปัญญาเป็นผู้แก้กิเลส สมาธิเป็นแต่เพียงทำให้กิเลสสงบ
ตัวเข้ามา เพื่อแก้กิเลสได้ง่าย ฟาดฟันกิเลสได้ง่าย เพราะมันไม่
ชานไปข้างนอก ปัญญาก็สนุกฟาดฟันลงไป

เมื่อ กิเลสได้สิ้นสุดลงไปเพราะอำนาจของปัญญาแล้ว
นั่นแหละคือคุณค่าแห่งการปฏิบัติธรรม คุณค่าของใจเด่นดวง
เต็มที่ไม่มียะไรเสมอในโลกทั้งสามนี้

จิตเป็นธรรม ธรรมเป็นจิต ใจเป็นธรรม ธรรมเป็นใจ

ธมฺโม ปทฺธิโป ก็หมายถึงความสว่างกระจ่างแจ้งของใจและ
ธรรมซึ่งอยู่ด้วยกัน เมื่อถึงขั้นนั้นแล้ว จะว่าใจก็ได้ จะว่าธรรมก็ได้
ธรรมคือใจ ใจคือธรรม ไม่ขัดไม่ข้อง นั่นแหละธรรมแท้ที่อยู่ที่จิต

ธรรมแท้คือจิต จิตแท้คือธรรม

เมื่อถึงขั้นนี้แล้วหายสงสัย นี้คุณค่าแห่งการปฏิบัติธรรม
ทุกข์ก็ทุกข์เพื่อได้ของประเสริฐขึ้นมา เราต้องยอมทน ถ้าเราเชื่อ
ตถาคตว่าพระองค์เป็นผู้มีเหตุมีผล ตรัสไว้ชอบแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง
เราก็ต้องเป็นผู้มีเหตุผล ดำเนินตามหลักตถาคตที่ทรงสั่งสอนไว้
ผลที่พึงได้ จะไปไหน จะพ้นจากนี้ไปไม่ได้ เพราะศาสนธรรมของ
พระพุทธเจ้าก็คือ ตลาดแห่งมรรคผลนิพพานอยู่ดี ๆ นี้แล้ว

**ขอให้ผู้นั้นดำเนินกิจการของตนให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย
ตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเถิด ผลจะพึงปรากฏขึ้นมาเป็น
ลำดับลำดับไม่ต้องสงสัย เหมือนพระพุทธเจ้าประทับอยู่ตรงหน้า
นี้แล**

ธรรมแสดงบทใดขึ้นมาก็คือธรรมของพระองค์ พระองค์เป็นผู้แสดงอย่างนี้ๆ ออกมาจากความจริงอย่างนี้ๆ เมื่อรู้เห็นความจริงภายในจิตใจแล้ว ก็เหมือนรู้เห็นความจริงของพระพุทธเจ้า สงสัยไปที่ไหน ผู้ใดเห็นธรรมผู้ใดเห็นเราตถาคต ก็หมายอันนี้เอง

